

Україна | Спільна ініціатива з моніторингу ринку (CIMP)

Квітень—червень 2024 року

ВСТУП

Повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 року призвело до масового переміщення населення та гуманітарної кризи по всій території України. Ураховуючи важливу роль багатоцільової грошової допомоги, ініціатива з моніторингу ринку є надзвичайно важливою для забезпечення ефективної та стабільної гуманітарної допомоги, а також запобігання її негативному впливу на місцеві ринки.

Зважаючи на повномасштабну війну, яка триває в Україні, дані про стан ринку є обмеженими та неповними, зокрема на територіях, які постраждали внаслідок бойових дій. Завдання Спільної ініціативи з моніторингу ринку (CIMP) полягає в заповненні такого браку інформації шляхом надання необхідних

та актуальних даних про цінові тенденції та показники функціонування ринку.

Дослідження торговельних майданчиків по всій території України проводиться кожного місяця. У кожному місці збору даних польові команди фіксують ціни та інші ринкові показники шляхом опитування ключових інформантів (КІ) із числа підприємств роздрібної торгівлі та покупців, що відображають щомісячні зміни на місцевих ринках.

Метою CIMP є: щомісячне відстеження цін та наявності основних товарів на ринках України; оцінка впливу поточної гуманітарної кризи на системи ринків України; допомога гуманітарним організаціям у кращому розумінні ситуації на ринку в Україні по всіх секторах.

ГЕОГРАФІЧНЕ ОХОПЛЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ В ЧЕРВНІ

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ

- Відновлення економіки, схоже, сповільнилося через відключення електроенергії, спричинені її дефіцитом*. Частка КІ серед ритейлерів, які повідомляли про труднощі з підтриманням роботи магазинів та забезпеченням їх асортиментом товарів, зросла більш ніж удвічі в другому кварталі та становила 48% у червні. Основною проблемою було зберігання товарів під час відключень електроенергії.
- Місячна інфляція прискорилося до 2,2% в червні, що є найвищим показником з жовтня 2022 року. Основним чинником стало підвищення тарифів на електроенергію на 63,3%. Таке зростання тарифів разом зі збільшенням витрат виробників через перебої в електропостачанні може призвести до підвищення цін на основні товари та послуги. Частка підприємств роздрібної торгівлі, які зазначили, що зростання цін буде значною проблемою в найближчі місяці, зросла з 32% у березні до 59% у червні.
- Питання цінової доступності загострилося в червні: 68% опитаних покупців повідомили, що зростання цін є основною фінансовою перешкодою для доступу до товарів (у березні – 59%).
- Доступ до магазинів та фінансових послуг ускладнився по всій країні, здебільшого через тривалі відключення електроенергії. З найбільшими труднощами продовжували стикатися покупці на Півдні та Сході: безпекові проблеми впливали на їхній доступ до магазинів, а недоступність працюючих банків та банкоматів – на їхній доступ до готівки.
- Товари першої необхідності залишалися повністю доступні по всій країні, крім Півдня та Сходу, де опитані покупці вказували на їхню відсутність або дефіцит. Водночас проблеми з опаленням взимку можуть вплинути на значну кількість домогосподарств по всій країні, оскільки майже 20% КІ серед покупців повідомили, що купували електроенергію для опалення.

* Більш детальна інформація доступна на сторінці 10.

ОГЛЯД РИНКУ

КЛЮЧОВІ ІНДИКАТОРИ

Медіанна вартість кошика CIMP

Квітень	Травень	Червень
1051 грн	1089 грн	1076 грн
▼ -2,6%**	▲ +3,7%**	▼ -1,2%**
26,64 дол. США	27,39 дол. США	26,38 дол. США
24,74 євро	25,34 євро	24,54 євро

** Зміна до попереднього місяця.

Курси валют***

	Квітень	Травень	Червень
дол. США/грн офіційний	39,40	39,68	40,69
зміна до попереднього місяця	▲ +1,8%	▲ +0,7%	▲ +2,5%
дол. США/грн паралельний ринок	39,44	39,78	40,80
зміна до попереднього місяця	▲ +1,8%	▲ +0,9%	▲ +2,6%
євро/грн паралельний ринок	42,48	43,00	44,03
зміна до попереднього місяця	▲ +0,4%	▲ +1,2%	▲ +2,4%

*** Медіанний курс валют на 15 число місяця. Дані доступні за посиланням: <http://minfin.com.ua>

	Квітень	Травень	Червень
Партнери-учасники	12	13	12
Досліджені області	23	23	21
Досліджені громади	103	112	102
Інтерв'ю з ключовими інформантами (КІ)	975	1034	935
Опитано ритейлерів	416	412	367
Опитано покупців	559	622	568
Досліджено товарів	20	20	20

НАЯВНІСТЬ ТОВАРІВ

Продукти харчування та засоби гігієни

У другому кварталі продукти харчування та засоби гігієни залишалися широко-доступними по всій країні. Про повну наявність продуктів харчування повідомляли від 95% до 98% опитаних покупців, а про повну наявність засобів гігієни – від 95% до 96%.

Однак ситуація виявилася дещо іншою на територіях поблизу лінії фронту, а саме в східному* та південному регіонах. Більша частка опитаних покупців на цих територіях повідомляла про труднощі з доступом до продуктів харчування та засобів гігієни через їхню відсутність, дефіцит або необхідність замовляти (Рисунок 2).

Упродовж досліджуваного періоду про часткову або повну відсутність продуктів харчування повідомили покупці в Мар'їнській громаді Донецької області, Березнегуватській громаді Миколаївської області та Бериславській громаді Херсонської області. Усі ці громади знаходяться в безпосередній близькості до лінії фронту.

Аналогічно, про дефіцит, відсутність або необхідність замовляти засоби гігієни повідомили покупці в Мар'їнській та Костянтинівській громадах Донецької області, Березнегуватській громаді Миколаївської області, Роганській та Безлюдівській громадах Харківської області, Бериславській громаді Херсонської області.

Варто зазначити, що КІ серед підприємств роздрібно́ї торгівлі Харківської області частіше, ніж в інших областях,

повідомляли про часткову наявність товарів із кошика СІМР у квітні, травні та червні.

Ліки та теплий одяг

Хоча частка покупців, які повідомляли про повну доступність безрецептурних ліків загалом по країні в другому кварталі коливалася від 90% до 93%, а для теплогo одягу - від 85% до 88% (Рисунок 1), **проблеми з доступністю і тих, і інших товарів продовжували спостерігатися в східному та південному регіонах** (Рисунок 3).

Запорізька та Донецька області, а також Миколаївська та Херсонська області очолили перелік областей, де у квітні, травні та червні покупці повідомили, що ліки та теплі речі були або недоступні, або частково доступні.

ДОСТУПНІСТЬ ЕНЕРГЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ

Ситуація в енергосистемі суттєво погіршилася через російські обстріли енергетичної інфраструктури^{1,2}.

Станом на початок червня, за словами Президента України, було втрачено половину генеруючих потужностей, або половину від пікового споживання електроенергії минулої зими³.

Хоча до холодної пори року ще кілька місяців, експерти та урядовці закликають готуватися до зими⁴. Вони також попереджають, що продовження масованих обстрілів енергосистеми та величезні втрати виробництва електроенергії призведуть до скорочення годин, протягом яких електроенергія буде доступною взимку⁵.

Рисунок 1: % покупців, які повідомили про повну наявність товарів, загалом по країні

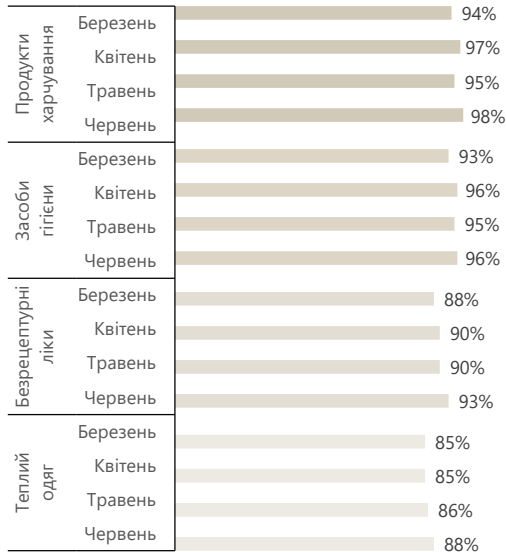

Рисунок 2: % покупців, які повідомили про проблеми з наявністю** продуктів та засобів гігієни на Півдні та Сході

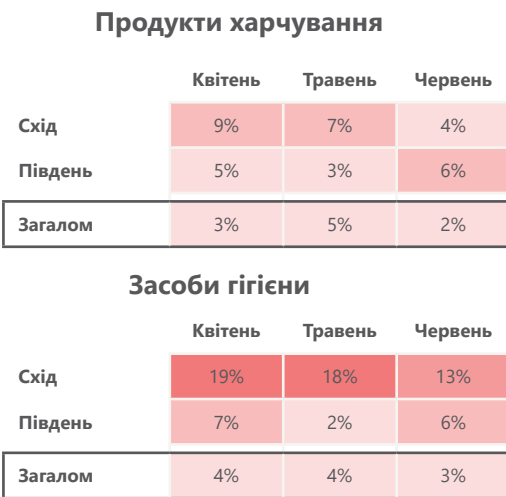

Рисунок 3: % покупців, які повідомили про проблеми з наявністю** ліків та теплогo одягу на Півдні та Сході

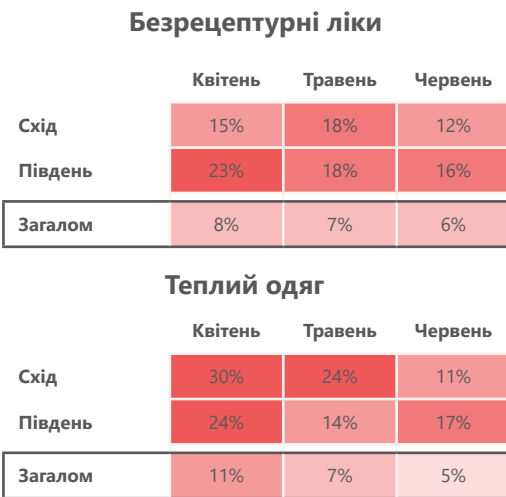
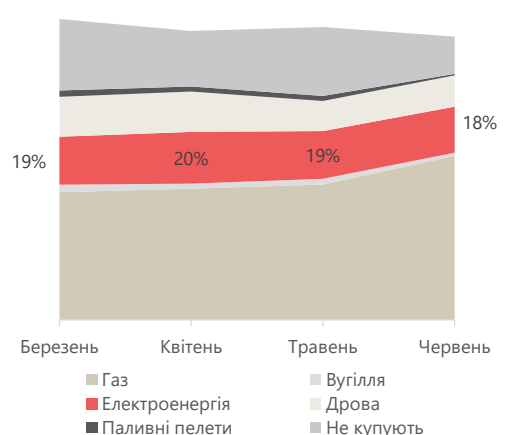

Рисунок 4: % покупців, які повідомили, що регулярно купують електроенергію для опалення, порівняно з іншими видами палива, загалом по країні

* Тут і далі, Схід включає Харківську, Луганську та Донецьку області.
** Цей варіант включає відповіді «немає в наявності», «обмежена наявність» та «наявність на замовлення».

Рисунок 5: % покупців, які повідомили про проблеми з наявністю* палива для опалення, за регіонами

	Квітень	Травень	Червень
Центр	1%	1%	5%
Схід	17%	8%	9%
Північ	4%	8%	9%
Київ	0%	0%	0%
Південь	19%	8%	11%
Захід	0%	2%	0%
Загалом	7%	4%	6%

Рисунок 6: % покупців, які повідомили про проблеми з наявністю* автомобільного пального, за регіонами

	Квітень	Травень	Червень
Центр	3%	4%	0%
Схід	8%	2%	5%
Північ	0%	0%	0%
Київ	0%	0%	0%
Південь	10%	9%	10%
Захід	0%	0%	0%
Загалом	4%	3%	2%

Результати опитування покупців в рамках CIMP вказують, що кожен п'ятий опитаний споживач купував електроенергію для опалення. Це припускає, що значна частка домогосподарств може зіткнутися з проблемами в опаленні домівок взимку.

Частка покупців, які повідомили про повну доступність палива для опалення (природний газ, вугілля, дрова, електроенергія, паливні пелети), поступово зросла на національному рівні із 78% у квітні до 85% у червні, що відбулося за рахунок зменшення частки відповідей «Не знаю/ Немає потреби», з 15% до 9%. Це може свідчити про зростання уваги до підготовки до зими. Частка покупців, які повідомляли про проблеми з доступністю палива, залишалася стабільною в період із квітня по червень (6%-7%), з найвищими показниками на Сході, Півдні та Півночі (Рисунок 5).

Опитування покупців не виявило жодних проблем із доступністю автомобільного пального загалом по країні, яке також може використовуватися генераторами

для виробництва електроенергії під час відключень електропостачання.

Меншу частку відповідей про повну доступність цього виду палива (69%-74% загалом по країні) порівняно з іншими позиціями було отримано за рахунок варіанту відповіді «Не знаю / Немає потреби» (25%-29%), що були частішими серед жінок, ніж серед чоловіків (42% проти 15% у червні**).

Дані показують, що серед опитаних покупців жінки рідше, ніж чоловіки, купують автомобільне пальне (29% проти 68% у червні**), а отже, ймовірно, менш обізнані про його наявність.

Також було зафіксовано певні регіональні відмінності в доступності автомобільного пального: ближче до лінії фронту, у східному та південному регіонах, відповіді вказували на відсутність, часткову наявність або необхідність замовляти пальне (Рисунок 6). Про ці проблеми частіше повідомляли опитані покупці в Донецькій, Запорізькій, Херсонській та Миколаївській областях.

ЦІНИ

Інфляція

За даними Державної служби статистики України (Держстат)⁶, інфляція в річному вимірі в червні зросла до 4,8% із 3,3% у травні, що є найвищим показником із початку року⁷.

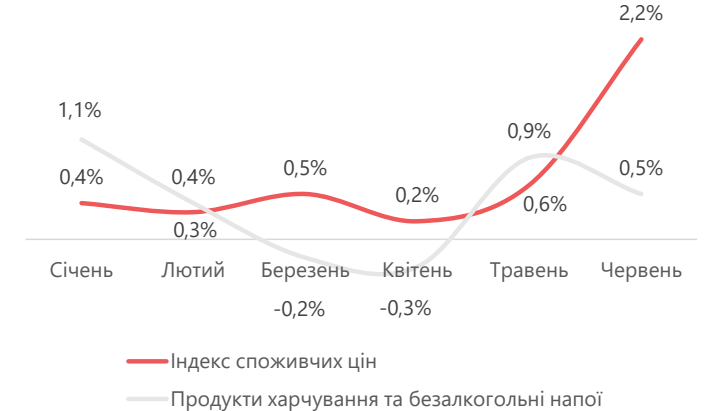
Ціни на комунальні послуги зросли найбільше у зв'язку з рішенням уряду підвищити тариф на електроенергію для населення на 63,6%⁸. Також пришвидшилося зростання цін у сфері транспорту, освіти та охорони здоров'я. Проте ціни на продукти харчування та безалкогольні напої, предмети домашнього вжитку, побутову техніку та поточне утримання житла, відпочинок і культуру, а також одяг і взуття дещо знизилися (Рисунок 7).

Зростання індексу споживчих цін у місячному вимірі в червні (2,2%, як показано на Рисунку 8) було найбільшим із жовтня 2022 року.

Рисунок 7: Зміни споживчих цін на групи товарів та послуг, червень 2024 року до червня 2023 року, %

Рисунок 8: Темпи інфляції, % до попереднього місяця

* Цей варіант включає відповіді «немає в наявності», «обмежена наявність» та «наявність на замовлення».

** Дані, дезагреговані за статтю, доступні із червня.

КОШИК СІМР

Кошик СІМР – це підгрупа споживчого набору репрезентативних товарів (та послуг) із 335 позицій, який формується Держстатом і куди входять основні продукти харчування і засоби гігієни, які регулярно купує середньостатистичне домогосподарство. Вміст кошика СІМР було визначено під час консультацій із Робочою групою з надання грошової допомоги в Україні (РГГД).

Продукти харчування

Хліб	500 г
Крупа гречана	1 кг
Капуста	1 кг
Морква	1 кг
Куриятина (стегна)	1 кг
Каші для першого прикорму для немовлят	200 г
Вода питна	1 пляшка (1,5 л)
Яйця (курячі)	10 шт
Молоко (2,5%)	900 мл
Олія (соняшникова)	900 мл
Цибуля	1 кг
Картопля	1 кг
Рис (круглий)	1 кг
Пшеничне борошно (біле)	1 кг

Непродовольчі товари

Мило туалетне	1 брусок (75 г)
Підгузки (дитячі, розмір 3)	1 упаковка (40-60 шт)
Гігієнічні прокладки	1 упаковка (10 шт)
Мило господарське	1 брусок (200 г)
Зубна паста	1 тюбик (75 мл)
Пральний порошок (автомат)	1 пачка (500 г)

У червні 2024 року:

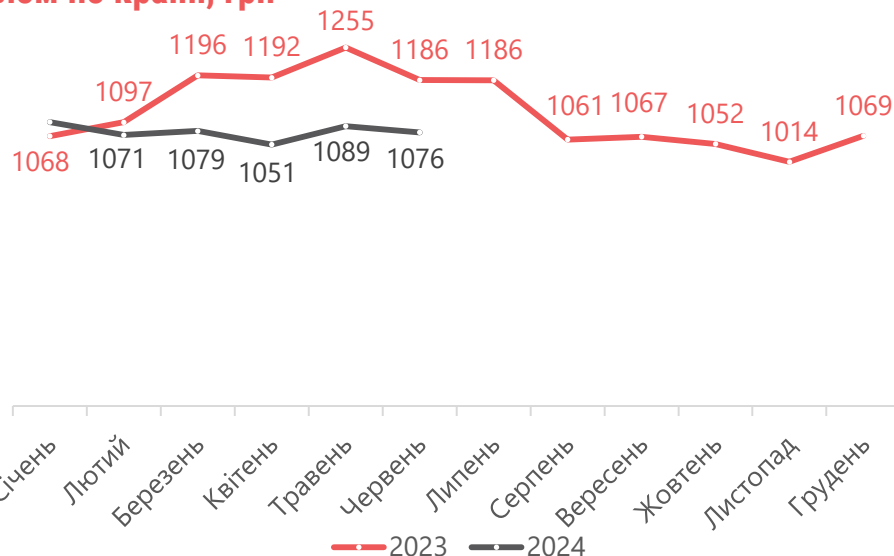
1140 грн

Кошик СІМР у сільській місцевості

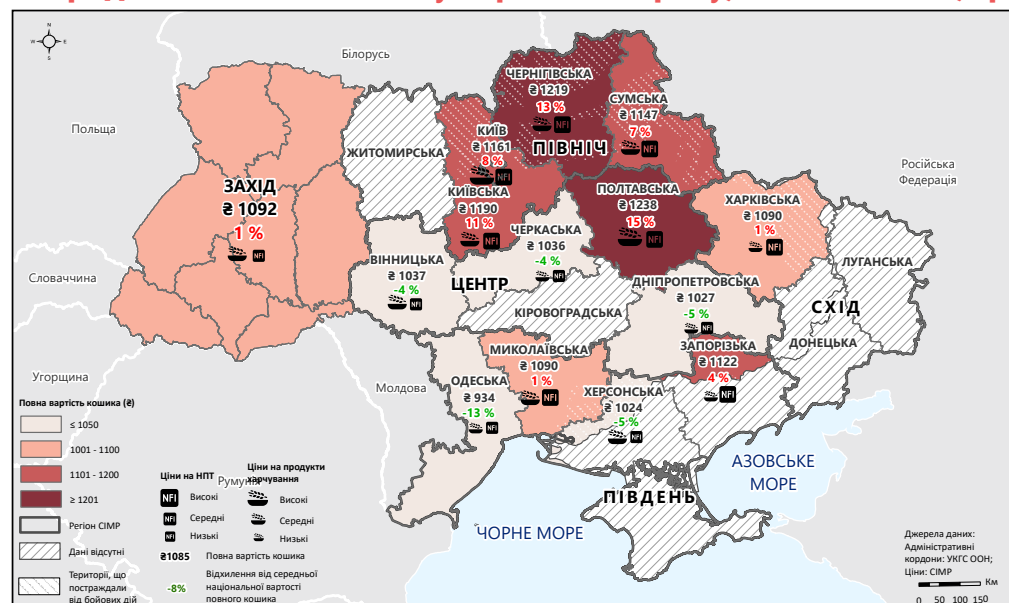
1059 грн

Кошик СІМР у міській місцевості

Рисунок 9: Щомісячна динаміка вартості кошика СІМР, загалом по країні, грн

Карта 2: Медіанні значення вартості продуктового та непродовольчого кошиків у червні 2024 року, за областями, грн

Основні тенденції кошика СІМР

- У другому кварталі продовжилася тенденція незначного зростання цін у кошику СІМР. Медіанна вартість повного кошика, розрахована на національному рівні, залишилася дещо нижчою, ніж рік тому.
- Така цінова ситуація була скоріш за все зумовлена тим, що пригнічений споживчий попит відставав від темпу відновлення внутрішньої пропозиції, зокрема за рахунок високого врожаю 2023 року та імпорту, що призвело до насиченості ринку в умовах обмежених можливостей експорту⁹.
- Хоча вартість повного кошика СІМР дещо коливалася протягом квітня, травня та червня, медіана його загальної вартості в червні залишилася на рівні березня й становила 1076 грн.
- У регіональному розрізі найбільше зростання медіанної вартості повного кошика відбулося на Півночі – на 13% у червні порівняно з травнем, досягнувши 1228 грн. Це найвищий показник серед усіх регіонів за три місяці й на 14% вищий за вартість національного кошика в червні.
- У червні медіанна вартість повного кошика СІМР у сільській місцевості* була на 8% вищою, ніж у міській (1140 грн проти 1059 грн), як через вищу вартість продовольчих (на 4%), так і непродовольчих (на 11%) товарів. Ця різниця була зафіксована в усіх регіонах, окрім східного, а найбільша різниця між сільським та міським кошиками СІМР була виявлена на Півдні (21%, або 1116 грн проти 920 грн).

* Дані, дезагреговані за типом місцевості, доступні із червня.

Таблиця 1: Медіанна вартість кошика CIMP, за регіонами, грн

Регіон	Кошик CIMP у квітні, грн	Зміна з березня	Кошик CIMP у травні, грн	Зміна з квітня	Кошик CIMP у червні, грн	Зміна з травня	Зміна з березня
Схід	1131	▲1%	1127	0%	1090	▼3%	▼2%
Північ	1092	▼2%	1089	0%	1228	▲13%	▲10%
Київ	978	▼11%	1065	▲9%	1161	▲9%	▲6%
Центр	982	▼6%	1065	▲8%	1079	▲1%	▲3%
Захід	1176	▲3%	1133	▼4%	1092	▼4%	▼4%
Південь	978	▼3%	1008	▲3%	1043	▲4%	▲4%
Загалом	1051	▼3%	1089	▲4%	1076	▼1%	0%

Карта 3: Медіанна вартість продуктивних кошиків у червні 2024 року, за областями, грн

Таблиця 2: Медіана ціни на продовольчі товари, загалом по країні, грн

Найменування	Одиниця	Медіанна ціна у квітні, грн	Зміна з березня	Медіанна ціна в травні, грн	Зміна з квітня	Медіанна ціна в червні, грн	Зміна з травня
Хліб	500 г	18	▼5%	18	▲2%	18	▲2%
Крупа гречана	1 кг	25	▼8%	27	▲8%	29	▲5%
Капуста	1 кг	14	▼7%	16	▲15%	12	▼26%
Морква	1 кг	13	▲2%	19	▲45%	26	▲36%
Курятина (стегна, свіжі)	1 кг	97	▼9%	109	▲12%	109	0%
Каші для першого прикорму	200 г	90	▼4%	92	▲2%	96	▲4%
Яйця (курячі)	10 шт	30	▼25%	28	▼8%	35	▲26%
Молоко (2,5%, свіже)	900 мл	34	▼1%	34	▲2%	34	▼1%
Олія (соняшникова, рафінована)	900 мл	44	▼2%	45	▲2%	49	▲9%
Цибуля	1 кг	16	▼6%	31	▲95%	23	▼25%
Картопля	1 кг	22	▼6%	25	▲13%	29	▲17%
Рис (круглий)	1 кг	50	0%	49	▼2%	49	0%
Вода	1,5 л	16	▲11%	15	▼3%	16	▲2%
Пшеничне борошно (біле)	1 кг	16	▼4%	19	▲15%	17	▼8%
Загалом		485	▼6%	528	▲9%	542	▲3%

Таблиця 3: Медіана ціни на непродовольчі товари (засоби гігієни), загалом по країні, грн

Найменування	Одиниця	Медіанна ціна у квітні, грн	Зміна з березня	Медіанна ціна у травні, грн	Зміна з квітня	Медіанна ціна у червні, грн	Зміна з травня
Мило туалетне	1 брусок (75 г)	13	▲4%	14	▲9%	14	▼4%
Підгузки (дитячі, 5-9 кг)	1 упаковка (40-60 шт)	401	0%	394	▼2%	373	▼5%
Гігієнічні прокладки (10 шт)	1 упаковка (10 шт)	42	▼3%	47	▲13%	40	▼15%
Мило господарське	1 брусок (200 г)	21	▲5%	21	▼1%	19	▼7%
Зубна паста	1 тюбик (75 мл)	40	▲3%	37	▼7%	39	▲7%
Пральний порошок	1 пачка (500 г)	49	▲3%	49	▲1%	49	0%
Загалом		565	0%	562	▼1%	535	▼5%

Ціни в кошику СІМР

У квітні медіанна вартість продуктового кошика, розрахована на національному рівні на основі цін, повідомлених підприємствами роздрібної торгівлі, досягла найнижчого рівня з початку проведення дослідження й склала 485 грн. З того часу вартість продуктового кошика відновила тенденцію до зростання (Рисунок 10).

На зниження цін у квітні, ймовірно, вплинули цьогорічна тепла погода, зменшення витрат бізнесу через здешевлення сировини за рахунок значних минулорічних врожаїв, а також переорієнтація виробників на внутрішній ринок через блокаду західних кордонів¹⁰.

Найнижча вартість продуктового кошика у квітні була переважно зумовлена найнижчими зафіксованими цінами (із січня по червень) на такі товари СІМР, як яйця, курятина, гречка, пшеничне борошно, соняшникова олія та цибуля.

Однак у травні вартість продуктового кошика СІМР зросла на 9%, а в червні – ще на 3%, досягнувши 542 грн, оскільки фактори, що вплинули на зниження цін у квітні, були тимчасовими. Найпомітніше подорожчали овочі, зокрема морква, цибуля та картопля.

У червні сповільнилися темпи падіння цін на яйця, що, ймовірно, пов'язано зі скороченням виробництва та зростанням собівартості через подорожчання електроенергії на тлі аномальної спеки¹¹. Падіння цін на борошно також сповільнилося. Деякі овочі подешевшали через спекотну погоду та збільшення продажів продукції зі складів на тлі зростання витрат на зберігання, зокрема через перебої з електропостачанням. Ціни на картоплю залишалися на високому рівні через обмежену пропозицію якісної продукції¹¹.

Варто зазначити, що ціни на картоплю в другому кварталі цього року були більш ніж удвічі вищими, ніж протягом аналогічного періоду минулого року.

У регіональному розрізі вартість продуктового кошика СІМР, розрахована на основі цін, повідомлених ритейлерами, найпомітніше зросла в Києві (+15% у травні та +12% у червні), у результаті чого в Києві в червні було зафіксовано найвищу вартість продуктового кошика – 608 грн, або на 12% вище ніж по країні в цілому.

Вартість непродовольчого (гігієнічного) кошика змінювалася мінімально: від 564 грн у березні та 562 грн у травні до 535 грн у червні.

Таким чином, зміна вартості повного кошика СІМР протягом другого кварталу була повністю зумовлена зміною цін на продукти харчування в його складі.

Очікується, що зростання цін на продукти харчування пришвидшиться в найближчі місяці*.

Ринкові ціни

Зростання цін на автомобільне пальне пришвидшилося: із червня 2023 року ціни зросли на 25,5%¹².

Така динаміка була обумовлена подорожчанням нафти на світових ринках¹³, послабленням обмінного курсу гривні та активізацією закупівель пального перед очікуваним підвищенням акцизного податку*.

За даними Держстату¹⁴, середні споживчі ціни на бензин у другому кварталі продовжили тенденцію до зростання (Рисунок 11). У червні середні споживчі ціни на бензин А-92 та А-95 були на 8% вищими, ніж у березні 2024 року, та на 26% вищими, ніж у червні 2023 року.

Разом із тим, ціни на дизельне пальне та газ скраплений для автомобілів дещо знизилися протягом другого кварталу, але в червні залишалися вищими на 22% та 21%, відповідно, порівняно з цінами рік тому. Слід зазначити, що в липні ціни на обидва види автомобільного пального відновили тенденцію до зростання¹⁵.

* Уряд схвалив проект закону про поступове збільшення акцизного податку на всі види пального. Підвищення ставок акцизів розтягнуто в часі і відбуватиметься в п'ять етапів: перший був запланований на липень 2024 року, а останній – у 2028 році¹⁶.

Рисунок 10: Щомісячна динаміка вартості продуктового кошика СІМР, загалом по країні, грн

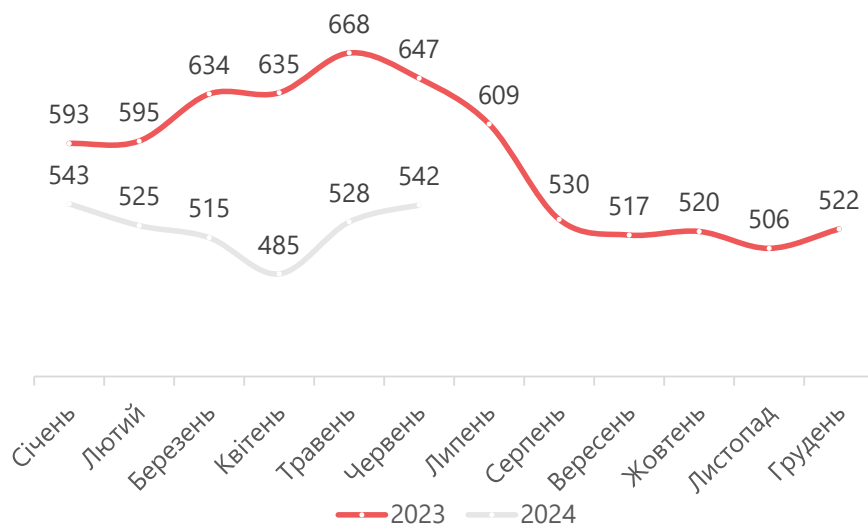
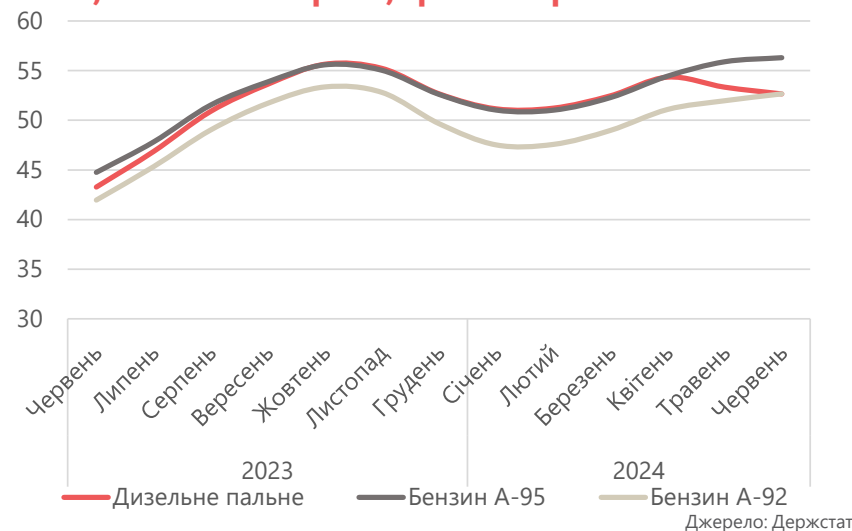

Рисунок 11: Середні споживчі ціни на автомобільне пальне, загалом по країні, грн за літр

* Більше інформації – у розділі «Труднощі на найближчі місяці» на сторінці 9.

ЦІНОВА ДОСТУПНІСТЬ

Результати СІМР продовжують вказувати на постійні фінансові перешкоди, що впливають на доступ покупців до товарів у магазинах та на ринках по всій країні. Частка покупців, які повідомляли про ці проблеми, зросла із 72% у березні до 75% у червні (найвищий показник із початку 2023 року). Причому найбільшим цей відсоток був серед покупців віком 60 років і старше - 90%. Це може свідчити про більшу вразливість людей похилого віку, які можуть мати найбільші труднощі із здатністю задовольняти свої базові потреби.

Зростання цін було названо основною причиною фінансових труднощів із доступом до товарів, про це повідомили 68% опитаних покупців у червні, що значно більше, ніж 59% у березні. Найвищі відсотки в червні було отримано в Києві (93%) та на Сході (89%).

Більше того, частка покупців, які повідомили, що не можуть дозволити собі

товари, наявні в магазинах, залишалася значною та коливалася від 24% у березні до 21% у червні. Найвищим цей відсоток був на Сході, зокрема, у Донецькій області.

Зростання цін на пальне* продовжувало обмежувати можливості споживачів здійснювати покупки, про що свідчить незмінно висока частка повідомлень, що високі ціни на пальне впливають на доступ до товарів у магазинах (коливання від 17% у березні до 16% у червні).

Висока вартість проїзду в громадському транспорті також обмежувала доступ покупців до магазинів по всій країні: частка покупців, які повідомляли про це, зросла із 6% у березні до 10% у червні (Рисунок 12).

Таким чином, питання цінової доступності залишалось актуальним по всій країні й створювало суттєві перешкоди в доступі до товарів у магазинах та на ринках.

Слід зазначити, що, за даними Центру економічної стратегії, у червні частка опитаних, які змушені економити на їжі, становила 25,6%¹⁷.

ДОСТУП ДО МАГАЗИНІВ

Результати СІМР свідчать, що загалом по країні частка покупців, які зазначали, що повномасштабна війна вплинула на їхні можливості фізичного доступу до магазинів чи ринків, залишалася майже незмінною та коливалася від 25% у березні до 24% у червні.

Разом із тим, серед підприємств роздрібною торгівлі цей показник зріс удвічі: з 18% у травні до 35% у червні (Рисунок 13). Це відбулося за рахунок збільшення частки підприємств, які повідомили, що відключення електроенергії обмежувало доступ покупців до магазинів (з 5% у травні до 21% у червні). Серед покупців ця частка зросла несуттєво (із 4% до 7%) і була найвищою в регіонах поблизу лінії фронту (11%-12%).

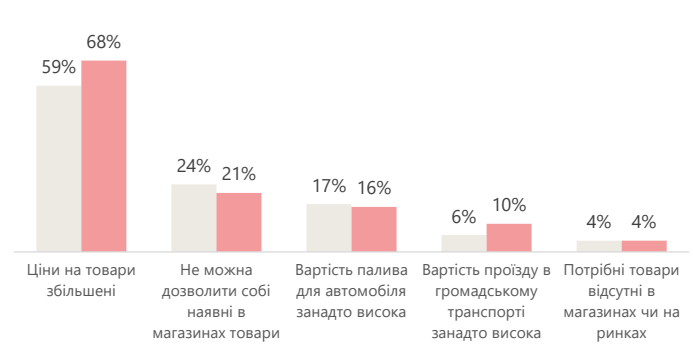
Як і раніше, про труднощі з доступом до магазинів найчастіше повідомлялося в східному та південному регіонах, де

покупці стикалися з рядом проблем, пов'язаних із безпекою. Зокрема, про активні бойові дії або обстріли, обмеження на пересування, пов'язані з воєнним станом, та обмежений доступ до місцевих магазинів і ринків через страх потрапити під обстріл під час перебування в магазинах або дорогою до них, повідомляли КІ в Донецькій, Запорізькій, Херсонській та Миколаївській областях протягом усіх місяців другого кварталу, а також КІ в Харківській області в червні.

Крім того, покупці на згаданих територіях частіше повідомляли про пошкодження будівель або інфраструктури магазинів чи ринків, а також пошкодження чи блокування доріг до них. Відсутність транспорту в основному обмежувала доступ покупців до магазинів у Донецькій області.

Слід зазначити, що повітряні тривоги, які були попередженнями про ймовірні атаки, тимчасово обмежували доступ покупців до магазинів по всій країні (про це повідомили 10%-11% КІ).

Рисунок 12: Основні фінансові перешкоди** в доступі до товарів у магазинах або на ринках, про які повідомляли покупці, загалом по країні

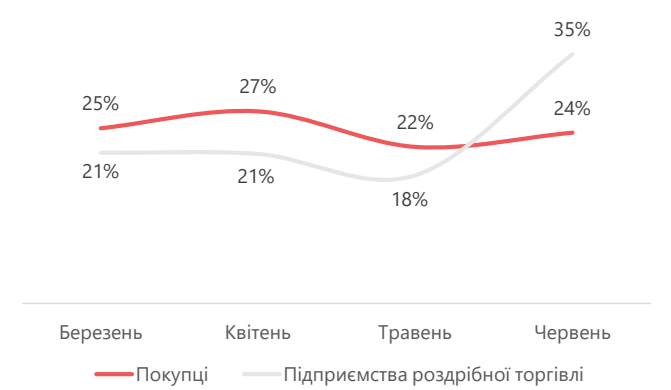

* Див. «Ринкові ціни» на сторінці 6.
** Респонденти могли обрати кілька варіантів відповіді.

Таблиця 4: % покупців, які повідомили про вплив фінансових факторів** на їхній доступ до товарів у червні, за віковими групами, за статтю, загалом по країні

Фінансова перешкода, про яку повідомлялося	18-59 років	60+ років	Жінки	Чоловіки
Ціни на товари збільшені	58%	80%	68%	60%
Не можна дозволити собі наявні в магазинах товари	16%	47%	28%	18%
Вартість палива для автомобіля занадто висока	19%	9%	9%	28%
Вартість проїзду в громадському транспорті занадто висока	8%	13%	12%	5%
Потрібні товари недоступні	3%	6%	5%	5%
Немає достатньо готівки	2%	2%	2%	1%

Рисунок 13: % покупців та підприємств роздрібною торгівлі, які повідомили про вплив повномасштабної війни на можливість доступу до магазинів, загалом по країні

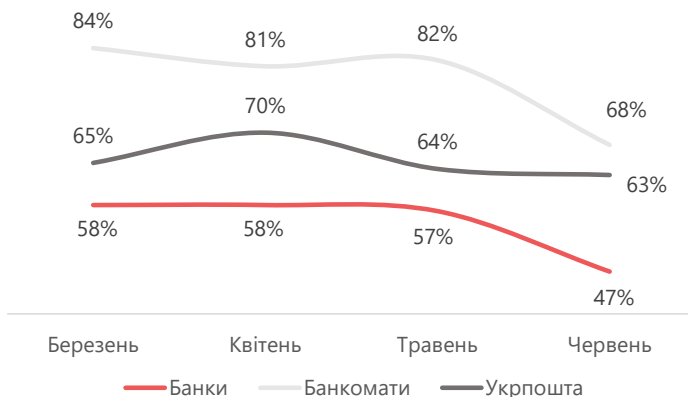
ДОСТУПНІСТЬ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

У другому кварталі спостерігалася тенденція до зменшення доступності фінансових послуг, найбільш помітна в червні, коли більше респондентів повідомили про відсутність доступу до банків та банкоматів під час відключень електроенергії (Рисунок 14).

У разі відсутності електроенергії готівку можна зняти у відділеннях банків, підключених до генераторів, а також у відділеннях, підключених до системи Power Banking^{18,19}. Крім того, готівку можна зняти в касах супермаркетів, магазинів (переважно великих), аптек та АЗС, які надають цю послугу²⁰.

За результатами червневого опитування СІМР, лише 38% опитаних підприємств роздрібною торгівлі повідомили, що дозволяють покупцям знімати готівку за допомогою банківських карток. Важливо зазначити, що гроші можна було зняти лише при оплаті покупки картою, і в рамках лімітів на зняття готівки, що відрізнялися в різних мережах магазинів¹⁹.

Рисунок 14: % опитаних покупців, які повідомили про повну доступність фінансових послуг, загалом по країні

Банки

Частка покупців, які повідомили про повну доступність банківських відділень, що надавали весь спектр послуг, знизилася з 58% у березні до 47% у червні загалом по країні, при цьому найбільше зменшення було зафіксовано в Києві та на Півночі.

Таке зниження відбулося за рахунок помітного збільшення частки респондентів, які зазначили, що повітряні тривоги (з 28% у травні до 43% у червні на національному рівні) та відключення електроенергії (з 2% до 10%) обмежували їхній доступ до банківських відділень.

З найбільшими труднощами в доступі до повного спектру банківських послуг продовжували стикатися респонденти на Півдні та Сході, де покупці частіше, ніж в інших регіонах, повідомляли про відсутність працюючих банківських відділень або їх наявність лише в сусідніх населених пунктах.

Найбільш вираженими ці труднощі були в Донецькій, Харківській, Запорізькій, Херсонській та Миколаївській областях.

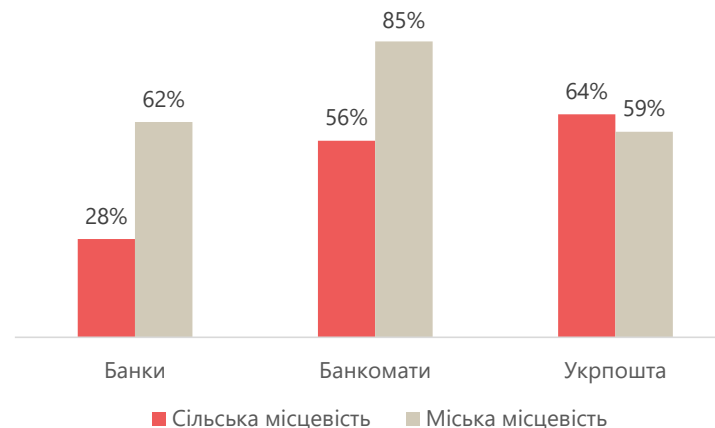
Банкомати

Частка покупців, які повідомили про повну доступність банкоматів, що надають усі послуги, зменшилася з 84% у березні до 68% у червні по всій країні. Це відбулося через суттєве збільшення частки респондентів, які назвали перебої з електропостачанням перешкодою для доступу до банкоматів, з 4% у травні до 24% у червні, і було особливо помітним у Києві та на Півночі країни.

Як і в попередні місяці, **найбільші труднощі з доступом до банкоматів відчували респонденти на Півдні та Сході, насамперед через відсутність банкоматів в їхніх громадах.** Переважно це стосувалося мешканців Донецької, Запорізької, Херсонської та Миколаївської областей.

Недостатня кількість банкоматів і тривалі перебої в наданні таких послуг, як зняття готівки, також обмежували доступ до фінансових послуг у південному і східному регіонах.

Рисунок 15: % опитаних покупців, які повідомили про повну доступність фінансових послуг у червні, за типом місцевості**

** Дані, дезагреговані за типом території, доступні із червня.

Укрпошта*

Частка покупців, які повідомили про повний доступ до відділень Укрпошти, коливалася протягом квітня, травня та червня в діапазоні від 70% до 63%.

Як і у випадку з банківськими відділеннями та банкоматами, відключення електроенергії тимчасово обмежували доступ до відділень Укрпошти, причому найбільша частка покупців яка повідомляла про це, була зафіксована в червні (11%). На доступ до відділень Укрпошти також впливали повітряні тривоги, нерегулярна робота відділень (кілька днів на тиждень або місяць) або наявність лише пересувних відділень.

Водночас опитування СІМР у червні виявило значну частку респондентів, які повідомили про відсутність працюючих відділень «Укрпошти» та пересувних поштових відділень, з найвищим показником у Донецькій області (18%).

Доступність фінансових послуг за типом місцевості**

Опитування покупців у червні показало, що доступність фінансових послуг, таких як банки та банкомати, є дещо нижчою в сільській місцевості, ніж у міській (Рисунок 15).

У сільській місцевості на Сході та Півдні опитані покупці частіше відзначали недоступність банківських відділень та відсутність банкоматів в їхніх громадах.

Способи оплати

Основними способами оплати, які приймали підприємства роздрібною торгівлі в період із квітня по червень були:

- готівка (100%)
- кредитні картки (варіювання від 94% до 96%)
- дебетові картки (75%-82%)
- мобільні додатки (60%-67%)
- ваучери від ООН або НУО (10%-17%).

ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ

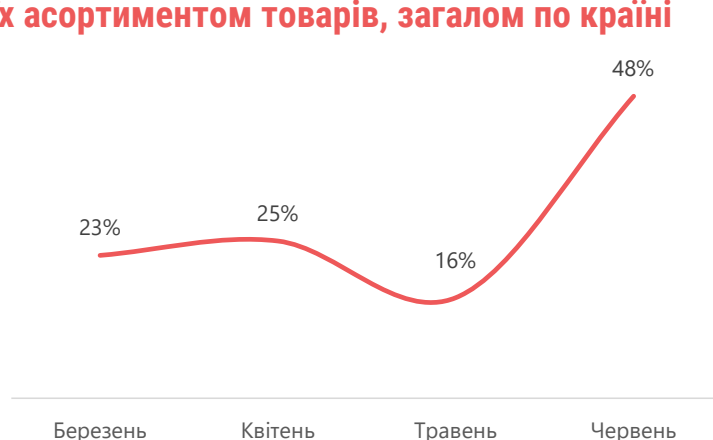
Поточні труднощі

Руйнування енергетичної інфраструктури, спричинене масованими обстрілами в травні, призвело до масштабних відключень електроенергії²¹, що суттєво вплинуло на роботу підприємств роздрібною торгівлі.

У червні майже половина опитаних підприємств (48%) повідомила про труднощі з організацією роботи магазинів та забезпеченням їх асортиментом товарів, що відповідає показнику грудня 2022 року, коли також відбувалися масові відключення електроенергії.

Труднощі, пов'язані зі зберіганням товарів за відсутності електроенергії, посіли перше місце серед труднощів, про які повідомили підприємства, причому частка тих, які про це повідомляли, зросла з 5% у березні до 29% у червні. Ця проблема випередила зростання цін від постачальників, що перемістилося на друге місце серед основних поточних труднощів ритейлерів (про це повідомили 19% опитаних підприємств у червні, що дещо більше, ніж 16% у березні та квітні).

Рисунок 16: % опитаних підприємств роздрібною торгівлі, які повідомили про труднощі з організацією роботи магазинів та забезпеченням їх асортиментом товарів, загалом по країні

Топ-3 труднощів із організацією роботи магазинів та забезпеченням їх асортиментом товарів, з якими зіткнулися опитані підприємства роздрібною торгівлі через повномасштабну війну, у червні, загалом по країні

- 1 Зберігання товарів за відсутності електропостачання
- 2 Підвищення цін у постачальників
- 3 Укомплектування персоналом

Обладнання, яке мережі продуктових магазинів придбали під час масових відключень у 2022 році, допомогло забезпечувати роботу магазинів під час планових та аварійних відключень електроенергії цього літа. Однак тривалі відключення електроенергії змусили ритейлерів оптимізувати свій асортимент, скоротивши постачання та відмовившись від продажу швидкопсувних продуктів (м'ясо, молоко та молочна продукція тощо)²².

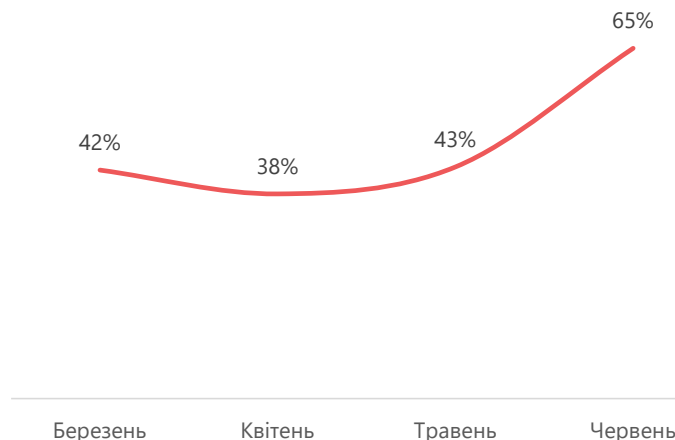
Частка підприємств, які повідомили про труднощі з повним укомплектуванням магазинів персоналом, збільшилася вдвічі: із 6% у березні та квітні до 12% у червні. Міграція та мобілізація були основними факторами, що спричинили це зростання²³.

На додаток до вищезазначених труднощів, підприємства роздрібною торгівлі поблизу лінії фронту, за повідомленнями, продовжували зазнавати впливу фізично небезпечних умов у цій місцевості. Більше того, **КІ на Півдні, Сході та Півночі частіше повідомляли про**

Топ-3 виклики, з якими підприємства роздрібною торгівлі очікують зіткнутися в найближчі місяці через повномасштабну війну, повідомлені в червні, загалом по країні

- 1 Зростання цін
- 2 Зниження купівельної спроможності покупців
- 3 Зниження мобільності покупців / Брак нових працівників для повного укомплектування персоналу

Рисунок 17: % опитаних підприємств роздрібною торгівлі, які очікують на нові труднощі через повномасштабну війну, загалом по країні

те, що магазини на їхніх торговельних майданчиках зазнали значних або помірних структурних пошкоджень внаслідок війни.

Деякі підприємства в Барвінківській (n=1/6) та Савинській (n=2/5) громадах Харківської області зазначили, що їм складно було **підтримувати достатній запас товарів**. Крім того, КІ в деяких громадах Харківської та Сумської областей повідомили, що їм потрібно більше 5 днів, щоб поповнити запаси продовольчих товарів кошика СІМР, таких як олія, борошно, рис, гречка, каші для першого прикорму, і до 14 днів, щоб поповнити запаси всіх товарів непродовольчого кошика СІМР.

Труднощі на найближчі місяці

Результати опитування виявили негативну тенденцію до зростання частки підприємств роздрібною торгівлі, які очікують на нові труднощі в найближчому майбутньому через повномасштабну війну, із 42% у березні та 38% у квітні до 65% у червні.

Отримані результати збігаються з даними Національного банку України²⁴ і свідчать, що підприємці зберігали негативні очікування щодо результатів своєї діяльності на тлі погіршення ситуації з енергопостачанням, підвищенням тарифів на електроенергію та погіршенням курсових очікувань.

Слід відмітити, що частка підприємств роздрібною торгівлі, що вважають зростання цін значною проблемою на найближчі місяці, зросла із 32% у березні та квітні до 59% у червні. Таке занепокоєння, ймовірно, пов'язане з прискореним зростанням цін виробників, насамперед через підвищення цін на енергоносії, активізацію експорту та збільшення витрат на сировину в попередні періоди²⁵.

Перебої в електропостачанні збільшили виробничі витрати, що призвело до відновлення тенденції до зростання цін після тривалого падіння²⁶.

Примітка. Слід зазначити, що з міркувань безпеки опитування СІМР не охоплювало підприємства роздрібною торгівлі в Донецькій області у квітні та червні, що може вплинути на отримані результати.

МАКРОЕКОНОМІКА

Економічне відновлення дещо сповільнилося, ймовірно, через перебої в електропостачанні, спричинені дефіцитом електроенергії. За даними Міністерства економіки, зростання валового внутрішнього продукту (ВВП) України в червні 2024 року порівняно із червнем минулого року становило приблизно 1,1%, що нижче за травневий і квітневий показники (3,7% та 4,3% відповідно)²⁷. Водночас за даними Держстату²⁸, у другому кварталі 2024 року відбулося збільшення реального ВВП на 6,5% порівняно з першим кварталом 2023 року. **Очікується, що подальше економічне відновлення сповільниться**²⁹.

Навесні російські ракетні обстріли завдали значної шкоди критичній інфраструктурі, насамперед в енергетичному секторі. Внаслідок дефіциту електроенергії в країні відбулося сповільнення активності в низці галузей промисловості³⁰.

Очікування бізнесу погіршувалися другий місяць поспіль (червень) через ускладнення безпекової

ситуації, масові відключення електроенергії, зростання виробничих витрат, несприятливі курсові очікування та тенденції на ринку праці, а також значний дефіцит кваліфікованих працівників³¹.

Фундаментальний інфляційний тиск залишався стійким на тлі збільшення витрат бізнесу на електроенергію та оплату праці, а також послаблення обмінного курсу гривні³⁰.

Хоча НБУ продовжував дотримуватися принципів керованої гнучкості щодо обмінного курсу гривні, у червні девальваційні процеси переважали, і гривня ослабла до 40,8 грн за 1 дол. США³² (Рисунок 19).

Відновлення ринку праці пригальмувало. На фоні проблем в енергосистемі погиршувалася міграція закордон³⁰. Як і у попередні місяці, торговельний баланс товарів та послуг залишився від'ємним³³ (рисунок 18).

Вищими темпами зростали сільське господарство завдяки більш раннім, ніж торік, жнивам, а також обсяги перевалки в портах в умовах стабільної роботи морського коридору³⁴.

Таблиця 5: Зростання цін на окремі лікарські засоби, загалом по країні

Товари-представники	Середня споживча ціна у квітні 2024 року, грн	Зміна з березня 2024 року	Середня споживча ціна у травні 2024 року, грн	Зміна з квітня 2024 року	Середня споживча ціна у червні 2024 року, грн	Зміна з травня 2024 року	Зміна з червня 2023 року
Антибіотики вітчизняних брендів	54,70	▲1%	55,59	▲2%	56,10	▲1%	▲21%
Антибіотики імпорتنних брендів	207,26	▲3%	215,84	▲4%	219,08	▲2%	▲17%
Жарознижувальні та знеболювальні препарати вітчизняні	22,21	▲3%	22,56	▲2%	22,52	0%	▲30%
Жарознижувальні та знеболювальні препарати імпорتنні	28,93	▲2%	29,30	▲1%	29,11	▼1%	▲13%
Судинорозширювальні засоби вітчизняні	16,03	▲2%	16,23	▲1%	16,30	0%	▲14%
Судинорозширювальні засоби імпорتنні	72,80	▲1%	73,43	▲1%	74,26	▲1%	▲7%

Джерело: Держстат

Рисунок 18: Динаміка валової вартості експорту та імпорту України, млн дол. США

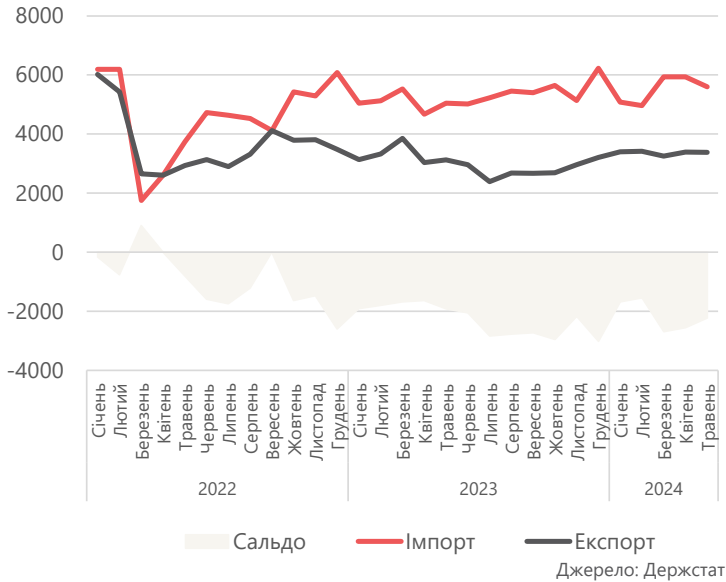

Рисунок 19: Середньоринковий обмінний курс долара США, грн

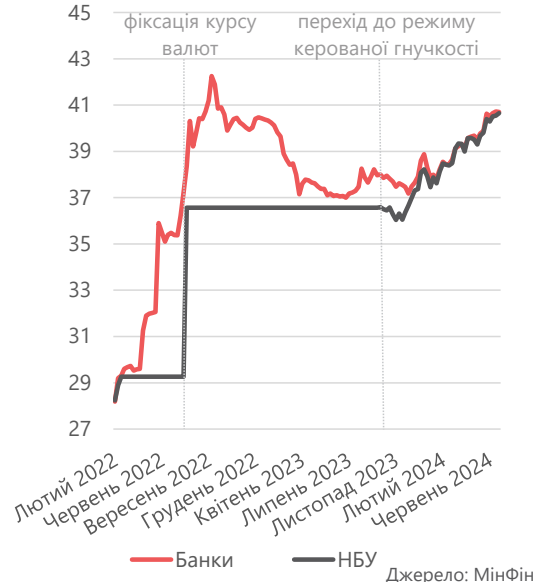
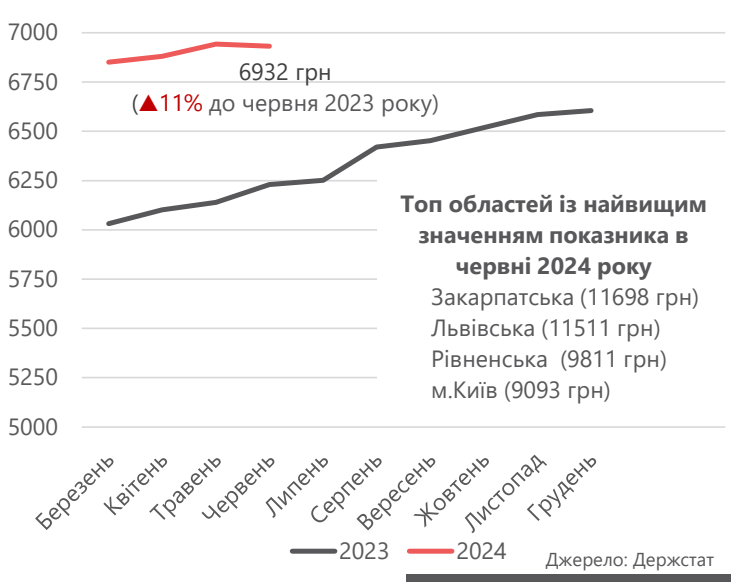

Рисунок 20: Середньомісячна вартість оренди однокімнатної квартири, грн

Методологія

Збір даних в рамках CIMR проводиться один раз на місяць по всій території України спільними зусиллями організацій-членів РГГД. Методологія збору первинних даних базується на кількісних структурованих інтерв'ю з цілеспрямовано відібраними респондентами. Для цього використовуються два узгоджені запитальники, один з яких призначений для підприємств роздрібно торгівлі, які виступають в ролі ключових інформантів (KI) щодо ситуації у відповідних сегментах ринку, а інший - для покупців у досліджуваних магазинах і на ринках для проведення індивідуальних інтерв'ю.

Завдання польових команд – зібрати мінімум 3 ціни на певний товар у кожній досліджуваній громаді шляхом опитування KI із числа підприємств роздрібно торгівлі, а також провести щонайменше 5 інтерв'ю з KI із числа покупців у кожній досліджуваній громаді. По кожному найменуванню реєструється ціна найдешевшого бренду або сорту, який користується широким попитом. Усі дані збираються польовими командами, які володіють загальною методологією та інструментами CIMR. Далі ці дані надходять на загальний сервер РГГД – КоВо, після чого дані очищаються та аналізуються фахівцями REACH від імені РГГД.

У рамках CIMR також передбачене інтегрування вторинних даних, зокрема даних Державної служби статистики України, які використовуються для триангуляції там, де це можливо.

Ціни, наведені в цьому інформаційному бюлетені, є «медіанами місцевостей», призначеними для мінімізації впливу відхилень та неоднакової кількості цін, отриманих із різних місцевостей. Спочатку розраховується медіана цін на кожну досліджувану позицію в межах кожної досліджуваної громади; після чого, керуючись отриманим переліком медіан на

рівні громад, експерти REACH розраховують медіану на кожну позицію для більших територіальних одиниць (райони, області, регіони та загалом по Україні).

Детальнішу інформацію про методологію можна знайти в Технічному завданні CIMR (ТЗ) (англійською) [за цим посиланням](#).

Труднощі та обмеження

Оскільки CIMR спирається на методологію цільової вибірки, результати слід розглядати як індикативні, а не репрезентативні. Окрім того, результати дослідження відображають ситуацію на ринку на момент збору даних.

У методології CIMR для кожного товару реєструється ціна найдешевшого наявного бренду або сорту, який користується широким попитом. Оскільки в різних регіонах той чи інший бренд може бути відсутнім, порівняння цін між регіонами іноді базується на товарах із дещо відмінними характеристиками.

У деяких випадках партнери не можуть провести мінімальну кількість інтерв'ю з підприємствами роздрібно торгівлі або покупцями, передбачену методологією CIMR. Тому з метою відтворення відсутніх цін та розрахунку вартості кошика CIMR може застосовуватися розрахункова ціна, яка базується на медіані відповідного району чи області.

Методологія віддаленого моніторингу CIMR дозволяє отримати достовірні дані про ціни та доступність товарів і послуг. Однак вона не передбачає збору додаткових даних про функціональність ринку.

З огляду на подальше розширення території проведення CIMR деякі зміни в загальних медіанних цінах можуть бути зумовлені змінами в географічному охопленні, а не фактичними цінами.

Про Ініціативу REACH

Ініціатива REACH сприяє розробці інформаційних інструментів та продуктів, які підвищують спроможність суб'єктів гуманітарної діяльності ухвалювати рішення на основі фактичних даних у контекстах надзвичайних ситуацій, відновлення та розвитку. Методології, які використовує REACH охоплюють збір первинних даних і глибинний аналіз, а вся діяльність здійснюється через механізми міжвідомчої координації гуманітарної допомоги. REACH – це спільна ініціатива організацій IMPACT Initiatives, ACTED і Навчального та наукового дослідного інституту - Програми ООН з використання супутникової інформації в оперативних цілях (UNITAR-UNOSAT).

Партнери-учасники

Про РГГД

Робоча група з надання грошової допомоги в Україні (РГГД) була створена у 2016 році і на сьогоднішній день її очолює ACTED спільно з УГКС ООН. Ця технічна робоча група входить до складу Міжкластерної координаційної групи (МКГ) та провадить діяльність на основі загальних стратегічних та програмних напрямків роботи Координаційної групи з питань гуманітарної допомоги в Україні (НСТ). Основна діяльність РГГД зосереджена на операційному координуванні планування багатоцільової грошової допомоги та узгодженні використання грошової допомоги в якості форми більш широкого гуманітарного реагування.

Донори

Кінцеві примітки

Сторінка 2

¹ Yasnо. Все про відключення: чому відбуваються, які бувають і що робити у випадку відсутності світла, 17 травня 2024 р., доступно [тут](#)

² Київська школа економіки. Збитки та втрати енергетичного сектору України внаслідок повномасштабного вторгнення Росії перевищили \$56 млрд — оцінка KSE Institute станом на травень 2024 року, 10 червня 2024р., доступно [тут](#)

³ YouTube. Участь Володимира Зеленського в церемонії відкриття Ukraine Recovery Conference 2024, 11 червня 2024р., доступно [тут](#)

⁴ Економічна правда. У Міненерго закликали готуватися до складної зими, 13 травня 2024р., доступно [тут](#)

⁵ Політичне медіа Правда. У гіршому випадку світло буде 4 години на добу, 11 липня 2024р., доступно [тут](#)

Сторінка 3

⁶ Державна служба статистики України. Індекси цін, 10 липня 2024р., доступно [тут](#)

⁷ Trading Economics. Інфляція в Україні прискорилося в червні, 10 липня 2024р., доступно [тут \(англійською\)](#)

⁸ Урядовий портал Кабінету Міністрів України. Постанова Кабінету Міністрів України від 31 травня 2024р. № 632, доступно [тут](#)

Сторінка 4

⁹ Міністерство економіки України. Огляд інфляції, 4 липня 2024р., доступно [тут](#)

Сторінка 6

¹⁰ Національний банк України. Коментар Національного банку щодо рівня інфляції у квітні 2024 року, 13 травня 2024р., доступно [тут](#)

¹¹ Національний банк України. Коментар Національного банку щодо рівня інфляції у червні 2024 року, 12 липня 2024р., доступно [тут](#)

¹² Державна служба статистики України. Індекси цін, 10 липня 2024р., доступно [тут](#)

¹³ Національний банк України. Коментар Національного банку щодо рівня інфляції у червні 2024 року, 12 липня 2024р., доступно [тут](#)

¹⁴ Державна служба статистики України. Середні споживчі ціни на товари (послуги) по Україні у 2024 році, 15 липня 2024р., доступно [тут](#)

¹⁵ Мінфін. Ціни на бензин, дизпаливо, газ на АЗС України, доступно [тут](#)

¹⁶ Міністерство фінансів України. Уряд схвалив поступове наближення ставок акцизного податку до мінімального рівня, встановленого в ЄС, 22 березня 2024р., доступно [тут](#)

Сторінка 7

¹⁷ Центр економічної стратегії. Трекер економіки України під час війни, 11 липня 2024р., доступно [тут](#)

Сторінка 8

¹⁸ Факти. Чи працюють банкомати без світла та як зняти готівку без електропостачання, 28 червня 2024р., доступно [тут](#)

¹⁹ Обозреватель. Як зняти готівку під час відключення світла: названо способи та ліміти, 21 травня 2024р., доступно [тут](#)

²⁰ Канал 24. Немає світла й банкомати не працюють: як зняти готівку з карти, 7 червня 2024р., доступно [тут](#)

Сторінка 9

²¹ Київська школа економіки. Збитки та втрати енергетичного сектору України внаслідок повномасштабного вторгнення Росії перевищили \$56 млрд — оцінка KSE Institute станом на травень 2024 року, 10 червня 2024р., доступно [тут](#)

²² Informator.ua. В Києві через спеку та відсутність світла Ашан зупинив продаж м'яса та сиру, 12 липня 2024р., доступно [тут](#)

²³ Національний банк України. Макроекономічний та монетарний огляд, липень 2024 р., 4 липня 2024р., доступно [тут](#)

²⁴ Національний банк України. Щомісячні опитування підприємств України, червень 2024 року, 1 липня 2024р., доступно [тут](#)

²⁵ Макроекономічний та монетарний огляд, липень 2024 р., 4 липня 2024р., доступно [тут](#)

²⁶ Асоціація виробників молока. Як перебої з електропостачанням впливають на виробництво та ціну молока в Україні, 28 червень 2024р., доступно [тут](#)

Сторінка 10

²⁷ Interfax-Україна. Зростання ВВП України в червні сповільнилося до 1,1%, за 6 міс. - до 4,1% - перший віцепрем'єр, 12 липня 2024р., доступно [тут](#)

²⁸ Державна служба статистики України. Зміна реального ВВП, доступно [тут](#)

²⁹ Національний банк України. Національний банк України знизив облікову ставку до 13,5%, 25 квітня 2024р., доступно [тут](#)

³⁰ Національний банк України. Макроекономічний та монетарний огляд, липень 2024 року. 4 липня 2024р., доступно [тут](#)

³¹ Національний банк України. Бізнес негативно оцінив результати своєї діяльності – підсумки опитування підприємств у червні, 1 липня 2024р., доступно [тут](#)

³² Мінфін. Курс валют в банках України, доступно [тут](#)

³³ Державна служба статистики України. Зовнішня торгівля України товарами за січень–травень 2024 року, 15 липня 2024р., доступно [тут](#)

³⁴ Національний банк України. Макроекономічний та монетарний огляд, липень 2024р., 4 липня 2024р., доступно [тут](#)